

Üldhariduse ja noorte valdkonna meetmete vahehindamise töötuba: õpetajate täiendkoolituse kvaliteedi tõstmine läbi üldhariduse pedagoogide koostöövõrgustike professionaalse arengu
Kokkuvõte

Töötoa eesmärk oli arutleda küsimuse üle, kuidas edendada õpetajate täiendkoolituste kvaliteeti olukorras, kus vabaturu tingimustes pole tekkinud piisavalt konkurentsi väikeste sihtrühmade koolitamise ja riigi jaoks prioriteetsete spetsiifiliste teemadega tegelemiseks, samas kui õpetajate koostöövõrgustikud omavad head potentsiaali koolituste pakkujana. Arutelu oodatava tulemus oli kaardistada probleemid senise kogemuse põhjal ja võimalikud väljakutsed erinevatel tasanditel (õppeasutus, ainevaldkond, aineühendus, aineühenduste vaheline, rahvusvaheline tasand); võimalikud eestvedajad ja lahendusteel. Tegemist on küsimusega, mis vajab lahendust nii käesoleva struktuurifondide kui ka tuleva rahastamisperioodi kontekstis.

Pedagoogide koostöövõrgustikud ja aineühendused on tõestanud oma suutlikkust võrgustikusisese koolitusvajaduse prognoosimisel ja koolituste korraldamisel. Mõnevõrra vähem on aineliidud korraldanud koolitusi aineühenduste vahelisel tasandil ja vähesel määral on toimunud koostöö rahvusvahelisel tasandil. Aineühenduste arengupotentsiaali süsteemsemaks arendamiseks on vajalik välja selgitada, kuivõrd ainelitudel on soovi ja suutlikkust võtta enda kanda uusi rolle koolitajatena lisaks koolituse korraldamisele ning missugust toetust nad selleks vajavad.

Töötoa arutelu põhjal on ainelitudel täna **ainealaste pädevustega** seotud koolituste pakkumisel suurem potentsiaal ja nad hindavad ennast selles tõhusamaks kui üldpedagoogilise või **metoodilis-didaktiliste pädevustega** koolituste osas. Ainelitute üks tugevamaid külgi on nende võimekus panustada täiendkoolitusse üksteiselt õppijatena ehk praktikult praktikule meetodi kaudu. Õpetajate täiendkoolituse puhul on oluline osa ka laiapõhjalisematel koolitustel, mille kaudu suunatakse õpetaja uute teadmiste omandamist ja juurutamist läbi kaasaegsete uuringutulemuste kasutamise ja riiklike prioriteetide toetamise. Siin on ülikoolidel praegu võimekust rohkem. **Koostöös** ainelitute ja ülikoolide vahel on praegu koolituste korraldamisel mõlemate tugevad küljed ka ühendatud, kuid koostöö edendamisel on arenguruumi. *Ettepanek:* Arendada koostööd süsteemsemalt aineühenduste ja ülikoolide vahel, pöörata tähelepanu selgemale rollijaotusele ja tõhusamale kommunikatsioonile.

Senisele kogemusele toetudes tõsteti probleemina esile õpetajate täiendkoolituse turul ainelitute jaoks suhteliselt vähest **võimekust konkureerida** ainealaste koolituste pakkumisel. Täiendavalt on vaja välja selgitada, kuidas aineliidud saavad kõige tulemuslikumalt realiseerida ennast õpetajate täiendkoolituse turul korraldajate, pakkujate või üksteiselt õppijatena. *Ettepanek:* ainelitute võimekuse tõstmiseks toetada ja tunnustada ainelitute koolitusi riigi tasandi kaudu (nt koolitusload). Siinkohal tuleks ka määratleda, mis kriteeriumite alusel koolituspakkumisi hinnatakse.

Erinevate **aineühenduste üleste** koolituste ja **rahvusvahelise koostöö** korraldamise puhul on aineühendustele probleemiks ettevalmistusega seonduv ajaressurs, keeruline tehniline teostus ja õpetajate suur töökoormus. Aineühenduste vahelised ja rahvusvahelist tasandit hõlmavad koolitused eeldavad suuremahulist tööd, mille kompenseerimiseks on aineühendustel vaja täiendavaid ressursse. *Ettepanek:* Ainelitute toetada selliselt, et ressursse jätkuks ka korralduslike tegevuste koordineerimiseks ja eestvedajate (nt projektijuhi ja ürituste korraldaja) tasustamiseks.

Aineühenduste vahelise koostöö jätkuv arendamine on oluline aineõpetajate vahelise diskussiooni ja dialoogi tekkeks ning õppekava eduka ellurakendamise seisukohalt, kuna erinevate õpetajate lõimimise kaudu paraneb ka ainekavade integreeritus. *Ettepanek:* riiklikult toetada eraldi aineühenduste vahelist koostööd. Metoodilis-didaktilised, lõimingu ja õppekavaarendust toetavad koolitused teha võimalikult kergesti kättesaadavaks kõikidele õpetajatele (sh tugiõpetajatele, koolijuhtudele). Toetada ka koolijuhtide võrgustiku arendamist. Teatud teemade puhul kaaluda sihtfinantseeritud projekti, kus kindel rühm eksperte, kes omavad valdkonnaspetsiifilist ja metoodilist pädevust, tegelevad täiendkoolitusega antud teemal.

Rahvusvahelise koostöö puhul võib mõnevõrra takistuseks saada õpetajate **madal võõrkeeleoskus** (eriti vanemaealiste õpetajate puhul). Isegi kui aineühendustel on võimalus tuua koolitama välisksperte, siis tõlge ei soodusta sisulise diskussiooni tekkimist. *Ettepanek:* Keeleprobleemi lahendamiseks toetada võõrkeeleoskuse parandamist kui ühte õpetajate täiendkoolituse teemat.

Napp ka õpetajate **enesetäiendamine haridusvaldkonna arengute** ja –uuringutega kursisoleku kaudu (ülikoolide koolituskogemustele toetudes). Eesti õpetajatel ei ole sageli motivatsiooni uuema

eestikeelse kirjanduse ja haridusuuringute lugemiseks. Samuti ei ole õpetajal tihti pädevust teooriat oma tegevuse selgitamise ja läbimõtestamise tasemele viia, mistõttu on lünklik arusaam hariduspoliitikast ja õppekavast. *Ettepanek*: Täiendkoolituste kaudu arendada õpetaja pädevust reflekteerida ja analüüsida oma tegevust teoreetilise raamistiku taustal; samuti integreerida haridusuuringute tulemused koolituskavadesse. See roll võiks olla eelkõige ülikoolidel.

Õpetaja professionaalses arengus on oluline osa ka **sotsiaalsel suhtlemisel**, oma identiteedi tunnetamine ja kogukonna tunde arendamisel. *Ettepanek*: Toetada ka õpetajate sotsiaalse suhtlemise ja kogukondliku identiteediga seotud tegevusi.

Töötoa arutelu põhjal on konkreetsete lahenduste ja rakendusvõimaluste määratlemiseks vajalik **põhjalik analüüs nii erialase kui ka üldpedagoogiliste täiendkoolitusvajaduse** väljaselgitamiseks. See tähendab nii nõudluse kui pakkujate turu kaardistamist. Aineühendused on oma aineühendustesse kuuluvate õpetajate koolitusvajaduse välja selgitanud. Ka ülikoolidel on vastavasisulised analüüsid tehtud. *Ettepanek*: Koolitusvajaduse seire peaks koondama erinevate osapoolte analüüsid ja integreeritud tervikule toetudes lahendusi arutama. Koolitusvajaduse määratlemise osas toetada individuaalset lähenemist ja õpetajale jäävat võimalust koolitusvajaduse osas kaasa rääkida. Võimalikud koostööpartnerid ja initsiatiivi võtjad on näiteks Õpetajate Ühenduste Koostöökoda, Eesti Õpetajate Liit, aineühendused, ülikoolid.

Täiendkoolituse prioriteetide määratlemiseks teatud perioodiks võiks olla erinevate osapoolte esindajatest (sh õpetajad, koolijuhid) koosnev **kogu**, kes toetub oma otsustes täiendkoolitusvajaduse seire tulemustele ja võimalusel EHISe andmetele. *Ettepanek*: Korrastada EHISe andmeid, et tekiksid korralikud klassifikaatorid. Alternatiivina toetada suuremate koolitajate järjepideva koolitusvajaduse seire teostamist.

Kui praeguseni oli kooli roll kandvam ning kool tagas selle, et kõik õpetajad on täiendkoolitusse kaasatud, siis kuidas edaspidi **kaasata koolitusse õpetajaid** väljastpoolt aineühendusi? Aineühendused on tõhusad kanalid **info edastamiseks**, kuid aineühendustega on kaasatud u. 30% õpetajatest. Info levib võrgustikuna hästi mitte ainult ühendusse kuuluvate liikmete vahel, vaid ka teistele õpetajatele. Samas on aineühendustel olemas alus selleks, et järjest rohkem õpetajaid ühineks aineliiduga, mille kaudu suureneb ka aineühenduste mõju. Juhtkonna käsul täiendkoolitusele saatmine ei toimi. Õpetajatele tuleb teadvustada teadlikku koolitusvajaduse planeerimist ja valikut. *Ettepanek*: Toetada aineühenduste tegelemist oma maine ja taseme kvaliteedi hoidmise, tõstmise ja teadvustamisega õpetajate hulgas, et liikmeskonda suurendada. Kõige tõhusam on tõenäoliselt aineühendustel oma tegevuse kvaliteeti tõsta ja ennast nähtavaks muuta oma (sh didaktilis-metoodilise) kompetentsi süsteemse arendamisega. Ekspertide ja akadeemikute kaasamine aineühenduste koolitustegevusse aitab koolituste kvaliteeti tõsta. Toetamiseks on üks võimalus jagada aineühendustele sihtotstarbeline summa või anda võimalus igal aastal taotleda järgneva aastaks oma plaanide realiseerimiseks rahastust.

Töötoa raames arutati ka mõningaid küsimusi seoses uue täiendkoolituse rahastamise mudeliga ning vastutuse jaotumisest riikliku ja kooli tasandi vahel õpetajate täiendkoolituse osas, samuti õpetajate töökoormuse teemat.

Seega on aineühendustel oluline roll partneritena koolitusvajaduse prognoosimises, koolituste korraldamises ja ka koolitamises eelkõige õpetajate vastastikuse õppimise (praktikult praktikule) kaudu. Samas on aineühendustel potentsiaal oma rolli mitmekesistamiseks, kuid see eeldab põhjalikumat analüüsi soovide ja võimekuse osas kõigepealt aineühenduse endi sees. HTMi visioon on suurendada täiendkoolituse rolli ja sidusust esmaõppekavadega ülikoolides ning toetada õpetajate koostöövõrgustike tegevust ja õpetajate vastastikust õppimist. Võimalus on ellu kutsuda ka mingi konkreetse ülesandega programmid.